Бярозка

№ 4/2014(1031)

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

Слова на развітанне

Чалавек не памірае,
Зямныя адбыўшы дні, —
Ён вяртаецца да цішыні.

Танюткі маладзік на небе бачны праз чорныя галіны сасны.

Толькі што паклалі апошнія кветкі на магілу паэта, людзі разыходзяцца. А маладзік нахабна свеціць сваёй нованароджанай прыгажосцю. Як сімвалічна... Жыццёвы шлях паэта завершаны, але сёння нарадзілася новае, вечнае жыццё. Душа паляцела туды, да маладзіка, распачаўся новы шлях.

Вяртаючыся з могілак, людзі ідуць па сцежцы, засыпанай кветкамі, якія зляталі са шматлікіх букетаў падчас працэсіі. Прыгожыя, буйныя, чырвоныя і белыя ружы ўтаптаны ў бруд. Яны пажылі толькі некалькі гадзін і сталі ахвярай-падзякай. Прыгажосць, якая жыве імгненне і пакорліва прыносіць сябе ў ахвяру без нараканняў.

Такое жыццё паэта і кожнага чалавека, які цалкам прысвячае сябе служэнню бліжняму, Богу. Бутоны-вершы, вершабутоны, як ахвяра-падзяка за зямное жыццё, за магчымасць ствараць.

Вершы паэта, яго жыццё — сведчанне, якім чынам можна несці Святло ў жыццё. Праз кожны радок да нас далятае гэты цёплы водблеск.

Чалавек створаны для шчасця, для пошуку дарогі Дамоў. Падчас нашага зямнога шляху чалавек мусіць даваць шчасце, мусіць даваць...

Але ён сам мусіць быць напоўнены святлом. Толькі ў такім выпадку ёсць, што даваць.

Рыгор Барадулін быў прасякнуты Святлом і ўсё аддаваў у сваіх вершах.

Яго вершы вучаць прабачаць, дараваць, дзякаваць, любіць, адкрываць сваё сэрца Богу і людзям, не шкадаваць сябе, ахвяраваць. Кожны верш, кожны радок мяккі, не настойлівы, добры заклік да кожнага чалавека, кожнага сэрца.

Толькі простае, шчырае слова можа дагрукацца нават да скамянелага сэрца. Не трэба гучных заклікаў. Сапраўднае, трапяткое не патрабуе рэкламы, яно і

так знойдзе свайго чытача, слухача.

Паэт на працягу жыцця дбаў пра Радзіму, пра яе лёс, разумеў усю адказнасць творчай інтэлігенцыі перад краінай і нашчадкамі.

Клопат змешваўся з неўмiручай надзеяй на будучае адраджэнне культуры, свядомасці.

Пакуль слывуць майстры
і штукары,
Датуль спакойна за зямлю
на сэрцы ў Бога...

Мы павінны адчуваць адказнасць за нашыя ўчынкі, словы. Не марнаваць тое, што нам дадзена.

Жыць для прыгажосці, любові, дабра, святла.
З'яўляцца прыгажосцю, любоўю, дабром, святлом.
Ахвяраваць сваю прыгажосць, любоў, дабро, святло.
Душу анёлакрылую
Бог табе напавер дае.
Не абцяжар, чалавеча, крылы ў яе.

Лепшай падзякай Рыгору Барадуліну будзе працягваць тое, што ён рабіў усё жыццё: спрыяць пашырэнню слова і ствараць Прыгажосць.

Дзякуй.
З Богам!
Вечны адпачынак дай яму, Пане
Няхай на руках Тваіх спакойна адпачывае.

Кацярына КРАМАРЭНКА

І ў думках з лесам памаўчым

Светлыя мроі...

Дзень добры, сябар мой мілейшы!
Зірні ў акенца — дзень святлейшы!
Яскрава свецяць сонца промні,
Блакітны ззяе небасхіл...
І крылы матылькоў лунаюць лёгка...

Заплюшчы вочы, уяві...
Што прад сабою бачыш ты?
Магчыма, крочыш ты па лесе
Ці па рацэ плывеш у лодцы...
Маўчы, нічога не кажы!

Павук-каруначнік сядзіць на павуцінні,
На ім blішчаць крышталікі расы...
Будзь асцярожны, азірніся,
Каб не пашкодзіць тую прыгажосць!

А лес у мроях ціха ззяе
І нас з табою ахінае
Сваёй чароўнаю рукой.
Давай з табою палунаем,
Адчуем цішыню, спакой...
Прыляжам на яго плячы
І ў думках з лесам памаўчым...

Марыя ТУГАЙ, Мінск

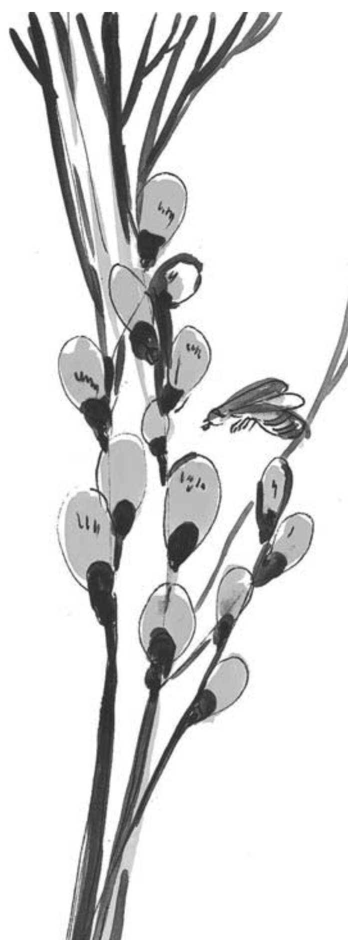
Прыйшла вясна

Праменьчык ад сонца травінку сагрэў,
Аблашчыў блакітную кветку між дрэў,
А потым ён з вуліцы ў хату забег,

Каб выклікаць радасць, і песні, і смех.
Сінічка заценькала, дзякуе мне,
Што зернем у сцюжу карміла яе...

Спявайце вы, птушачкі, радуйце нас
У гэты вясновы і сонечны час!

Кацярына МЯЗЬКО,
вёска Вялічкавічы, Салігорскі раён

Найвялікшае свята

Найвялікшае свята
Нам радасць нясе.
Спяваюць і людзі,
І кветкі ў расе,
І рэчка,
І лес...
І аблокі нябёс,
Скрозь чуюцца словы:
«Хрыстос Уваскрос!»

Дзяніс ГАНЧАР,
вёска Вялічкавічы,
Салігорскі раён

Мы рады вясне!

Падарыла сонца ўзлеску
Кветкі першыя — пралескі.
Снег сыходзіць у журбе,
Столькі пчолак на вярбе!
Зазвінелі раўчукі,
Прыляцелі жаўрукі...
Радуюцца дзеці —
Ёсць вясна на свеце!

Надзея ГАЙДУК,
Барысаў

І так лёгка ў цябе на душы

Падарожнік

Прысеўшы на засохлы корч, няздольны больш цягнуцца па гэтай спёцы, ты, з цяжкасцю ўзняўшы вочы, з выклікам і нейкай прыкрасцю пазіраеш на сонца. Але яно не адказвае на гэты нямы выклік, а працягвае сыпаць табе на галаву свае пякучыя промні, быццам жадаючы паваліць цябе на патрэсканую ад спёкі зямлю і зрабіць яе часткай. Гэта думка не проста моцна злуе цябе, ад яе робіцца неяк не па сабе...

Адвярнуўшыся ад сонца, пазіраеш на гарызонт — і бачыш удалечыні чалавечы сілуэт. І ён, гэты чалавек, трымае ў далонях нейкі праменьчык, подобны да маленькага сонца.

Але ж свеціць гэты праменьчык мяккім, лёгкім святлом... Не разумееш: ці сапраўды гэта адбываецца, ці розум твой жартуе? Як зачараваны, ты працягваеш пазіраць на цудоўны сілуэт, які павольна, крок за крокам набліжаецца да цябе... І вось ты ўжо здольны разгледзець твар, а ў далонях — маленькае сонца; па адзенні бачна, што чалавек прайшоў вялікі шлях. І зноў жа цікава: няма ні кроплі раздражнення на крыху стомленым твары, толькі ўсмешка і добрыя, спакойныя, нібы ў мудрага дзядулі, вочы.

Чалавек падыходзіць да цябе і кажа:

— Бачыш гэты цуд? Я нясу яго людзям. Ты, напэўна, заўважыў, што ён вельмі падобны да вашай зоркі, але ж ведай: гэта толькі на першы погляд. Цуд мой зменіць ваша крывавае, бязлітаснае сонца, ад якога так пакутуеш ты і ўвесь свет, на іншае, мудрае і мяккае. Яно выратуе ўсіх, але ж няхай спачатку дапаможа табе.

Чалавек падносіць да цябе гэты невялікі праменьчык, і сонца, якое, здаецца, канчаткова цябе стаміла, быццам у імгненне страчвае сваю злую моц, а потым перастае існаваць. Разам з ім сыходзяць некуды галаўны боль, злосць і небяспека. Заплюшчыўшы вочы ад зыркага святла, ты адкрываеш іх толькі на заходзе... Ты, напэўна, спаў даволі доўга, калі сонца амаль ужо паспела схавацца за гарызонт. Але ж дзякуючы гэтаму паспела сысці і паўдзённая спякота, і трэба рухацца далей...

Па дарозе ўспамінаеш, нібыта праз туман, нядаўняе здарэнне. Ці сон гэта быў, ці што? Не ведаеш. Кім можа быць гэты чалавек, што за цуд нясе ён людзям і адкуль? З такімі думкамі ў галаве даходзіш да горада.

Недалёка чуваць гоман, крыкі... Зацікаўлены, ты спяшаешся на гук. Узабраўшыся на пагорак, бачыш вялікі натоўп людзей, якія няспынна вару-

шыцца, нібы мурашнік. Вакол стаіць гул. Людзі з нейкай дзіўнай, нават фанатычнай злосцю ў вачах крычаць нешта нязвязнае, махаюць рукамі, тапочуць... А на невялікай плошчы ў цэнтры натоўпу — некалькі крыжоў. У адным з прыбітых да іх людзей ты пазнаеш таго самага падарожніка, якога сустрэў апоўдні. Тыя ж добрыя вочы на спакойным твары.

Разумееш, што гэта ўжо не сон. Але ж чаго так бязлітасна абышліся з ім гэтыя людзі і дзе ягоны цудоўны праменьчык?! Нічога не разумеючы, ты зноў глядзіш на натоўп. Узлаванасць, нават нейкая дзікасць блішчыць у вачах людзей. Менавіта ў такім становішчы сёння знаходзіўся і ты, калі, стомлены, валачыўся па пустыні.

Ты глядзіш вялікімі ад непаразумення вачыма, якія хутка напаўняюцца слязьмі бяссілля; хапаеш паветра ротам і ўсё спрабуеш зразумець: дзе ж той праменьчык?

Раптам адзіная сляза падае на сухую зямлю ля ног падарожніка. І сляза гэта пачынае свяціцца такім жа святлом, якім свяціўся цудоўны праменьчык — святлом выратавання. Ён набірае моц, крыкі натоўпу сціхаюць, гоман раствараецца ў цішыні. Ты на імгненне заплюшчваеш вочы ад зыркага святла і...

...Вакол нічога няма: ні натоўпу, ні крыжа, ні цудоўнага святла. Толькі зоркі на чыстым начным небе ды ціхі спеў паветра. Спакой, нібыта ўсё гэта здарылася не некалькі імгненняў назад, а тысячагоддзі таму. Міжволі са спадзяваннем пытаешся сам у сябе: «А можа быць, усё ж такі паспеў?»

Аляксандра СЕНЬКЕВІЧ, Мінск

Імжыць дожджык...

Імжыць дожджык, і над вёскай нібыта плыве туман. Але калі ты стаіш на вуліцы, адчуваеш, што гэта проста кропелькі вельмі дробнага дожджыку.

Невялікая вёсачка Астроўня, пакуль мы ў ёй, пад нашай непастрэднай уладай. Забрэша адзін сабака ў двары — рэхам адгукнецца яшчэ некалькі сабак з іншых двароў. Здаецца, што ў іх нейкая свая асабістая сістэма.

А ўчора ноччу я мыла падлогу. Магчыма, вы не паверыце, але гэта было здорава! Такога задавальнення ад сваёй працы я не адчувала ніколі. Хоць і не так часта мне прыходзілася бачыць працэс мыцця падлогі ў вясковай хаце, якая, як паўсюль, часцей уяўляе сабой адзін велізарны пакой.

Ёсць у такіх дамах штосьці асаблівае, не такое, як у сучасных. Мусіць, гэта гісторыя. Гісторыя, напрыклад, вокнаў, праз якія маці выглядала дачку ці сына. Або самы малы жыхар хаты глядзеў на зімовыя аконныя ўзоры і здзіўляўся казачнай прыгажосці, падоранай Зюзем. А ў драўляных сцен колькі гісторыі! І дзверы таксама з гісторыяй, як і падлога. А што ж казаць пра самы галоўны прадмет інтэр’ера вясковай хаты — вялікую печ. У печы, я ўпэўнена, гісторыя ўдвая большая, чым у чалавека. Хто на ёй толькі не ляжаў, і хто на яе толькі не залазіў!

Мыла падлогу анучай з дапамогай шчоткі і з вядром халоднай вады. Адразу, канешне, сябар пены на падлогу накідаў, вышараваў яе, а тады я ўжо пабегала па слізкай падлозе — дамывала пол. І радасна было мне, і душа весялілася, і трапятала! Так добра было такую патрэбную працу выконваць! А пасля, калі падлога падсохла, як прыемна было глядзець на яе, бліскучую і чыстую! Здаецца, шчаслівая яна, і ты сядзіш, глядзіш і таксама душа шчасцем заліваецца, карагоды водзіць.

А знадворку ўсё імжэў і імжэў дожджык. Такі дробны, што, здавалася, над вёскай плыў туман.

Аліса ШЭРЭР, Гродна

Што за дзіўны майстар прырода!

Што гэта за дзіўны майстар прырода! Трэба толькі прыгледзецца, каб зразумець гэта. Азірнешся навокал і адразу здзіўляешся — як жа ўсё дакладна падлічана, прадугледжана да апошняй дробязі, расстаўлена ў патрэбным парадку.

Толькі што скончыўся раптоўны веснавы дожджык, і зноўку на блакітным небасхіле заззяла залацістае сонейка, кідаючы свае пакуль яшчэ па-зімоваму халодныя праменьчыкі на сырую пасля дажджу зямлю. І так прыемна сядзець на лавачцы, падставіўшы твар пад паток ласкавых сонечных промняў. Але раптам неба зноў зацягваюць шэрыя хмары, і на змену цудоўным сонечным хвілінам прыходзяць доўгія гадзіны мокрага, непрыемнага, дробнага дажджу.

Але, як мы ўсе добра ведаем, у прыроды няма кепскага надвор'я. Гэта ў нас часам бывае дрэнны настрой. Тады і прыемны веснавы дожджык здаецца шэрым і халодным, і ўвогуле, як толькі знікне доўгачаканае сонейка, і птушкі нам не гэтак спяваюць, і ледзяшы з дахаў толькі на нас падаюць.

І вось, дачакаўшыся добрага веснавога дня, ты апранеш спартыўную курточку замест зімовага паліто, пакідаеш дома парасон і накіроўваешся ў лес.

Як цудоўна ў лесе ў сярэдзіне красавіка! Цёмныя дрэвы, якія ўсю зіму праспалі, апрануўшыся ў белае адзенне, ужо амаль прачнуліся, і цяпер павольна варушаць сваімі доўгімі галінкамі, радуючыся цёпламу ветрыку. З-пад вялізных гурбін апошняга снегу выбягаюць вясёлыя раўчукі, а каля старой яліны яшчэ ледзь бачна, але ўжо ўпэўнена прабіваецца да сонца пралесачка. Сонейка ззяе ярка, зямля пад старой ялінай робіцца ўсё больш сухой... Дык чаму ж усё ніжэй і ніжэй нахіляецца да яе кветачка, якая зусім нядаўна радавала вока сваім прыгожым выглядам?

І вось, калі пралеска ўжо ледзь не дакранулася да зямлі сваімі сінімі пялёсткамі, неба зноўку пачынаюць засцілаць шэрыя хмары. І ты злосна зірнеш уверх і, зразумела, дзесяць разоў пашкадуеш, што не захапіў з сабой парасон. А потым, калі будзеш бегчы дадому, усю дарогу будзеш скардзіцца немаведама каму на дрэннае надвор'е, і на тое, што з-за глабальнага пацяплення ў прыродзе ўсё перавярнулася з ног на галаву.

І, вядома ж, не ўзгадаеш, што дзесьці далёка ў лесе, пад старой ялінай, засталася маленькая кветачка, першы знак вясны, якой так неабходны быў гэты дожджык. Куды больш неабходны, чым табе сонечнае блакітнае неба, што так ласкава раскінулася над галавой...

Алена ШМІДАВА, Мінск

● Конкурс

Казкі школьнага ранца

Умовы абвешчаны ў вераснёўскім нумары «Бярозкі».
Дасылаць свае казачныя гісторыі можна на паштовы адрас:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19, рэдакцыя часопіса «Маладосць»
(з пазнакай «Бярозка»), на электронны —
bjarozka@mail.ru.** альбо **maladost@bk.ru

Баба Яга і Чырвоны Капялюшык

Жыла-была дзяўчынка. Звалі яе Чырвоны Капялюшык. Вучылася яна ў школе, а яшчэ наведвала гурток вышывання і секцыю бокса.

І вось аднойчы ішла яна ў школу. А за вуглом тым часам затаілася Баба-Яга.

А дзяўчынка пра гэта не здагадваецца, ідзе сабе з ранцам за плячыма, з плэерам у руках, музыку слухае.

Баба Яга прыпыніла яе і папрасіла перавесці праз дарогу, а потым запрасіла да сябе дамоў пернікаў ды цукерак пакаштаваць. Пры гэтым напусціла на Чырвоны Капялюшык свае чары, і дзяўчынка, забыўшыся на школу, рушыла ўслед за ёй.

Неўзабаве прыйшлі яны на цёмную паляну, пасярод якой стаяла хатка на курыных ножках.

— Хатка-хатка, стань да мяне перадам, а да лесу задам! — загадала баба Яга.

Дзверы адчыніліся, і яны зайшлі ў хатку.

Замест абяцаных пачастункаў Баба-Яга пачала цікавіцца, што ў дзяўчынкі ў сумцы. Чырвоны Капялюшык адчыніла ранец, дзе акрамя школьных прылад ляжаў вышыты ручнік. Падручнікамі старая не зацікавілася, але ж ручнік ёй вельмі спадабаўся. Даведаўшыся, што дзяўчынка сама яго вышывала, яна задумала пакінуць здольную майстрыху ў сябе, каб тая ручнікі ды сурвэткі вышывала і хатку на курыных ножках імі ўпрыгожвала.

Але аднаго не прадбачыла Баба-Яга, — што Чырвоны Капялюшык яшчэ і ў секцыі бокса займаецца.

— Адыдзіце ад дзвярэй, калі ласка! — рашуча прамовіла яна, прымаючы баксёрскую стойку. — А то горш будзе!

— Ды што ты мне зробіш?! — зарагатала Баба Яга. — Я ж дужэйшая за цябе, да таго ж яшчэ і ведзьма!

— А вось што! — усклікнула дзяўчынка і правяла хук з левай. А потым яшчэ і аперкот з правай дадала...

Апрытомнела бабка, а Чырвонага Капялюшыка і след прастыў.

— Не тыя цяпер дзяўчынкі пайшлі, — уздыхнула Баба-Яга, — за сябе пастаяць могуць. Цяжка мне, старой, далей жыць будзе...

З той пары Баба-Яга здалёк абыходзіла школы і асабліва дзяўчынак у чырвоных капялюшыках.

Надзея ГАЙДУК, Барысаў

Як вясну ратавалі

Да сярэдзіны красавіка суровая Зіма ніяк не жадала саступаць месца прыгажуне Вясне. Адыходзіла з неахвотай: таго і глядзі зноў сняжку падсыпле ў надзеі паўладарыць яшчэ хаця б які тыдзень-другі. Але дарэмныя былі ўсе яе намаганні, бо на палянах ужо з'явіліся першыя нясмелыя пралескі, пабеглі звонкія ручайкі. І раптам...

Звяры, прачнуўшыся раніцай, не пазналі лес: усё было зноў у белым убранні, буйнымі шматкамі падаў снег, моўчкі сядзелі на стылых галінках напалоханыя птушкі. А потым аднекуль пачуўся злавесны голас: «Ха-ха-ха! Думалі, што я сышла? Як бы не так! Хачу круглы год тут уладарыць! А таму падманам захапіла ў палон Вясну і надзейна яе схавала».

Але складана напалохаць лясных жыхароў. Параіўшыся, звяры разбегліся па ўсім лесе ў пошуках палонніцы. Як даведалася пра тое зайздросная Зіма, паклікала на дапамогу сваю верную служку Завіруху. Замяла тая ўсе сцяжынкі. У снежнай буры згубіліся звяры. Нечакана загучала чароўная мелодыя. Гэта барсучок Борка дастаў дудачку і зайграў. Пайшлі звяры на гукі музыкі ды знайшлі адно аднаго.

Тут з-за разлапістай яліны выбег воўк: «Ага, каго я бачу! — узрадавана завыў ён. — Зайчаня Цішка сам да мяне на вячэру скача, даўно я сытна не еў!» Заплакаў Цішка, а вавёрачка Яначка імгненна забралася на яліну і патрапіла адтуль шышкай проста ў лоб зубатаму злыдню! Ад нечаканасці воўк спалохаўся і ўцёк. Дабраліся звяры да сховішча Зімы. Там, у самай цёмнай каморы, сядзела Вясна і залівалася горкімі слязьмі. Звяры адшукалі ключ і выпусцілі прыгажуню.

Падзякавала ім Вясна і спешна прынялася за працу. Узмахнула левым рукавом сукенкі — вызірнула сонейка, узмахнула правым — зноў заспявалі-пабеглі ручайкі. Узрадаваліся лясныя жыхары і са спакойнай душой адправіліся дадому. На наступны дзень адбыўся святочны баль. Вавёрка Янaчка танцавала вальс з зайчыкам Цішкам. Барсучок Борка граў на баяне. Усім было весела, адна толькі Зіма, адыходзячы на Поўнач, незадаволена шыпела: «Пачакайце, вярнуся і вам усім пакажу!» Але яе ўжо ніхто не баяўся.

Ілья СЯНЬКОЎ, Наваполацк

Зайчык-ласун

Жыў-быў Вожык. Аднойчы пайшоў ён у лясную краму па цукеркі, але дарогу яму перагарадзілі мышы.

— Не аддадзім табе нашых цукерак, — запішчалі яны.

Вожык узлаваўся, накінуўся на самую крыклівую мыш і пачаў калоць яе іголкамі. Мышы спужаліся Вожыка і з таго часу пачалі частаваць яго цукеркамі. А Вожык прыносіў ім на іголках сухое лісце для ўпарадкавання норак і частаваў яблыкамі і морквай.

Неяк сустрэў у лесе Вожык свайго сябра Зайчыка і расказаў яму пра сваіх новых сяброў, і пра тое, што яны заўсёды сустракаюць яго з цукеркамі. «Пойдзем, паласуемся», — прапанаваў Вожык Зайчыку. Захапілі з сабой сябры моркву і яблыкі, каб пачаставаць мышэй, і пайшлі.

Ветліва сустрэлі гасцей мышы з вялікім пакункам цукерак. Вельмі спадабаліся цукеркі Зайчыку. І калі Вожык, як звычайна, з'еў усяго некалькі цукерак, Зайчык схрумкаў усе астатнія.

І, вядома ж, забалелі ў яго зубкі. Ідзе па лесе Зайчык і плача, а насустрач яму па галінках скача Вавёрачка. «Чаму ты плачаш, Зайчык?» — запыталася Вавёрачка. «Зубкі баляць, — адказвае Зайчык. — Ды так баляць, што нават цукеркі не магу грызці!»

— А ты б замест цукерак грыз лепш моркву ці яблыкі, — параіла небараку Вавёрачка. — А яшчэ абавязкова купі ў лясной краме зубную шчотку і зубную пасту. Для таго, каб пасля кожнага сняданку чысціць зубкі.

Паслухаў Зайчык Вавёрачку, і зубкі ў яго адразу ж перасталі балець.

Штодзённа чысціць зубкі, а таксама спажываць замест цукерак больш садавіны і гародніны Зайчык і Вавёрачка раяць таксама і ўсім дзеткам, каб не балелі зубкі.

Уладзімір САЕВІЧ, Мінск

Як Алесік вучыцца пажадаў

Жыў-быў хлопчык, і звалі яго Алесік. Падрос ён, прыйшоў час ісці ў школу, у першы клас.

Бацькі купілі Алесіку новы касцюмчык, прыгожы партфель, сшыткі, алоўкі, ручкі. З нецярпеннем чакалі верасня. Ды Алесік і сам вельмі чакаў сустрэчы са школай. Па-першае, каб сустрэць новых сяброў, па-другое, каб пахва-

ліцца перад імі сваімі новымі рэчамі, па-трэцяе, каб даведацца, а што ж дзеці робяць у школе.

Але ўсё выйшла зусім не так, як ён жадаў. Сяброў ён сустрэў усё тых жа, разам з якімі наведваў дзіцячы сад. Новыя рэчы былі ва ўсіх. А сядзець у школе за партай, уважліва слухаць настаўніка, выконваць усе яго загады — гэта не для яго, Алесіка-гарэзы.

І вырашыў тады Алесік на наступны дзень пайсці не ў школу, а ў заапарк! І не пашкадаваў, стольскі там было ўсяго цікавага! І прыгожыя паўліны, і рознакаляровыя папугаі, і гарэзлівыя малпачкі...

Хлопчык так загледзеўся, што не заўважыў, як каля яго апынуўся невысокі дзядок у капелюшы, цёмных акулярах і лёгкім плашчыку. У руках дзядок трымаў нейкую палачку, вельмі падобную да школьнай ўказкі.

— Прывітанне, малады чалавек! — звярнуўся дзядок да Алесіка.

— Добры дзень! — адказаў Алесік.

— Я вельмі здзівіўся, убачыўшы вас тут! — сказаў дзядок. — Бо з пачаткам навучальнага года ў будні дзень дзеці ў заапарку — рэдкія госці.

— Чаму? — спытаў Алесік і адразу ж пачырванеў, бо здагадаўся, што меў на ўвазе дзядок.

— Бо цяпер усе дзеці ў школе! — сказаў дзядок і строга паглядзеў на Алесіка. — А ты чаму не вучышся?

— А я... я ўжо ўмею чытаць, — зманіў Алесік і дадаў: — І пісаць таксама.

Дзядок хітра прыжмурыў вока і папрасіў:

— Прачытай, калі ласка, што напісана на гэтых таблічках, а то я дрэнна бачу.

Алесік замітусіўся, пачаў шукаць вачыма ў вальерах жывёл, але тыя, як на ліха, пахаваліся. І ён ляпнуў наўздагад:

— Тут напісана... заяц. Тут — зебра. А вось тут — жырафа.

І не адгадаў. На шыльдах было напісана: «Леў», «Бегемот», «Слон». А дзядуля непрыкметна правёў у паветры сваёй указкай.

Калі ж жывёлы выйшлі са схованак, Алесік спалохаўся. Ён убачыў ільва з доўгімі, аж да зямлі, вушамі і караценькім хвастом, паласатага бегемота і слана з шыяй і нагамі жырафы. Дырэктар заапарка аж рот ад здзіўлення раскрыў.

— Навошта і каму гэта спатрэбілася? — рыкнуў Леў, падобны да вялізнага зайца. — Цяпер я не змагу хутка бегаць. Я заўсёды наступаю на гэтыя доўгія вушы. І адкуль яны толькі ўзяліся? А хвост... гэта ж ганьба нейкая, а не хвост! Эх, ведаць бы, хто са мной такое зрабіў... на кавалкі б, здаецца, разадраў нягодніка!

Пачуўшы такое, Алесік здрыгануўся ад страху.

— Навошта мне гэтыя белыя палосы? — закрычаў паласаты бегемот. — І хто гэта так размаляваў мяне? Мне маёй бліскучай шэрай скуры хапала.

І ён плюхнуўся ў ваду. Калі ж вынырнуў, то яшчэ больш загаласіў:

— З мяне ж усе бегемоты смяюцца. А малпачкі будуць бегаць па маёй спіне, як па пешаходным пераходзе!

Але горш за ўсіх было слану з доўгай шыяй жырафы.

— Каб вы ведалі, як мне дрэнна з такой шыяй! — крычаў ён з трохметровай вышыні. — Мае вушы на гэткай вышыні рэагуюць на кожны маленькі ветрык, і я павінен увесь час кантраляваць раўнавагу. Аб моцным ветры я ўжо і не кажу, бо ўвесь час падаю на зямлю з-за тонкіх ног. Калі я гэтага жартаўніка сустрэну, я яму задам!..

І слон плюхнуўся на зямлю.

Алесік разгубіўся. Ён не ведаў, што яму рабіць і як дапамагчы жывёлам. А дзядок нахіліўся да яго і прашаптаў на вуха:

— Вось бачыш, колькі бяды можа прынесці непісьменнасць!

А потым узмахнуў сваёй указкай, якая, як высветлілася, была чароўнай палачкай, і звяры зноўку прынялі свой звычайны выгляд.

Алесік з таго часу спраўна наведвае школу. І добра вучыцца, бо разумее, як важна ўмець чытаць і не блытацца пры гэтым.

*Анастасія **РАБЕЦКАЯ**, вёска Макаўе, Барысаўскі раён*

Незаменны Нуль

На велізарнай і шчаслівай планеце Матэматыцы, у краіне Арыфметыцы жылі-былі вясёлыя дзівакі — лічбы. Яны верна служылі сваёй каралеве Лічбірыі.

Усе лічбы сябравалі між сабой і любілі хадзіць адна да адной у госці. Але была сярод іх адна лічба — Нуль.

Лічба гэтая нічога не абазначала і гэта вельмі не падабалася астатнім лічбам. З Нулём ніхто не хацеў мець зносіны, таму жылося яму вельмі дрэнна і самотна.

— Што гэта за лічба такая? — абураліся астатнія.

Аднойчы ўзяліся лічбы гуляць у складанне і адніманне. Гэта быў іх любімы занятак. Лічбам вельмі падабалася весела перабягаць з месца на месца, пераўтварацца то ў меншую лічбу, то ў большую.

А Нуль у гэты час сядзеў у сваім круглым доміку і з сумам назіраў за вясёлай гульнёй. Ён ведаў, што не ўмее ператвараць адну лічбу ў другую: бо, колькі б ён ні стараўся дадаваць альбо аднімаць сябе ад лічбы, яна ўсё роўна заставалася ранейшай.

Убачыла гэта каралева Лічбірыя і шкада ёй стала небараку. А каб памірыць яго з астатнімі лічбамі, прыдумала каралева новую гульню: Нуль павінен быў прыпісвацца побач з іншай лічбай, якая ад гэтага адразу ж павялічвалася ў дзесяць разоў.

Развесяліліся лічбы, усім раптам захацелася быць у пары з Нулём. Вось які ён стаў незаменны!

*Захар **СЕРЫ**, Салігорск*

● **Зубронак**

Нянудная энергетыка

«Як правільна зберагчы энергію!» — адно з ключавых пытанняў, якому быў прысвечаны форум «З павагай да энергазахавання» ў «Зубронку».

Такой глабальнай тэме, як энергазахаванне, апошнім часам надаецца шмат увагі. Прычым, увага гэтая не толькі з боку дзяржавы, але і моладзі. Пытанні выкарыстання прыродных рэсурсаў і скарачэння шкодных выкідаў у атмасферу набылі вельмі сур'ёзнае значэнне сёння. Кожны з нас павінен усведамляць неабходнасць павышэння эфектыўнасці энергіі і правільнага выкарыстання энергарэсурсаў.

Удзельнікі змены, а гэта тыя, хто прайшоў адборачны тур рэспубліканскага конкурсу праектаў па эканоміі і беражлівасці «Энергамарафон», а таксама каманды-пераможцы раённых і абласных конкурсаў агітбрыгад па энергазахаванні, імкнуцца да правільнага зберажэння энергіі ў нашым грамадстве.

— У аснову змены была закладзена ідэя стварэння ўмоў для павышэння культуры карыстання энергарэсурсамі і фарміравання актыўнай сацыяльнай пазіцыі праз арганізацыю мерапрыемстваў, творчых конкурсаў, навучальных заняткаў, дыскусійных пляцовак, вучэбна-даследчай дзейнасці, — зазначыла куратар змены Таццяна ШВАЙКО. — Змест праграмы быў вельмі насычаны: адукацыйны кампанент раскрыты з дапамогай правядзення факультатыўных заняткаў «Энергаэфектыўнасць: вытворчае і бытавое энергазахаванне, энергакарыстанне і экалогія», заняткаў аб'яднаных па інтарэсах: «Акадэмія якасці жыцця і энергазахавання» і «Энергетычнай гасцёўні», у межах якой праходзілі розныя сустрэчы, майстар-класы і навучальныя заняткі пад кіраўніцтвам спецыялістаў з галіны энергазахавання.

Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы цэнтр «Зубронак» стаў добрай пляцоўкай, дзе пытанні зберажэння энергіі вырашаліся экспертамі ў гэтай галіне, а таксама моладдзю. «Так, адным з запамінальных мерапрыемстваў стаў энергетычны форум, які адбыўся на базе вучэбна-навуковага комплексу "Волма" ў Дзяржынскім раёне Мінскай вобласці. У яго рамках удзельнікам змены была прапанавана прэзентацыя "Адукацыя ў вобласці энергаэфектыўнасці і змены клімату ў Рэспубліцы Беларусь. Школьная Праграма Выкарыстання Рэсурсаў і Энергіі" (ШПВРЭ). Асаблівую цікавасць выклікала дыскусія "Нянудная энергетыка". Апрача гэтага для падлеткаў падрыхтавалі экскурсію па аб'ектах дэманстрацыйнай пляцоўкі аднаўляльнай энергетыкі і сустрэчу са студэнтамі факультэта "Маніторынгу навакольнага асяроддзя". Нельга не ўзгадаць і анлайн-канферэнцыю з прадстаўніком грамадскай арганізацыі Таджыкістана

Анлайн-канферэнцыя з Грамадскім аб'яднаннем Таджыкістана «Малая зямля» і Грамадскім аб'яднаннем Нарвегіі «Прырода і зямля».

“Малая зямля” і грамадскай арганізацыі Нарвегіі “Прырода і зямля”», — працягвае Таццяна Міхайлаўна.

Падчас майго чаргова прыезду ў лагеры праходзіў форум «Вектар на будучыню: з павагай да энергазахавання». У межах дадзенага мерапрыемства працавала чатыры секцыі: інтэрактыўная пляцоўка «Экалагічна дружалюбны вобраз жыцця: у школе і дома», прэзентацыя дзейнасці навуковага аддзела Нацыянальнага парка «Нарачанскі», міжнароднага дабрачыннага грамадскага аб’яднання «ЭкаДом» і МДЭУ імя А. Д. Сахарава. Але гаварыць аб энергазахаванні павінны не толькі спецыялісты, але і моладзь. Таму было дадзена слова маладому пакаленню. На форуме адбылася абарона вучэбна-даследчых работ, якія тычыліся ўтылізацыі адходаў, выкарыстання ветраэлектрагенератара, кругавароту паперы ў «Зубронку», а таксама нестандартных спосабаў выкарыстання фольгі, генерацыі электраэнергіі, як аднаго з метадаў яе эканоміі.

Як рацыянальна спажываць энергію? У гэтым немалаважным пытанні ўдзельнікам змены карыснай дапамогай стаў арганізацыйна-гульнявы праект «У дастатку дом». Сюжэт такі: на працягу змены корпус прадстаўляе сабой шматкватэрны жылы дом (жыллёвы кааператыў), а кожны атрад у ім з’яўляецца сям’ёй, якая ў форме гульні ўзнаўляе паўсядзённыя сітуацыі, што ўплываюць на ўзровень іх матэрыяльнага дастатку. Кожны атрад імкнуўся зарабіць максімальную колькасць «грашовых сродкаў» («зубрыкаў»). У канцы змены атрад, які валодаў вялікай сумай і пры гэтым на даволі высокім узроўні арганізаваў «Невыпадковы прыём», быў аб’яўлены пераможцам. Ім стаў, дарэчы, пяты Лазурны.

...Падобныя тэматычныя змены, якія ладзяцца ў лагеры, яшчэ раз пацвярджаюць: праблема энергазахавання цікавіць маладое пакаленне. «Зубронак» — тое месца, дзе, зрабіўшы першыя крокі ў гэтым накірунку, моладзь, магчыма, знойдзе правільнае вырашэнне пытання рацыянальнага выкарыстання энергарэсурсаў.

Дар’я ШОЦІК,
фота з архіва «Зубронка»

● **Літаратурныя старонкі**

Васіль ТКАЧОЎ

Вынаходнікі
Апавяданне

Дзядуля з Дзянісам толькі што вярнуліся з лесу — хадзілі па грыбы. Не з пустымі кошыкамі прытупалі дахаты: з іх, красуючыся, выглядвалі чырвоныя галовы падасінавікаў і барвовыя — крамяных баравічкоў. Зайдрасць каго хочаш возьме. Асабліва шэнціла ў лесе ўнуку. Ён абагнаў дзядулю, прыкметна вырваўся наперад. Гэта ацаніў і стары:

— Ты сёння малайчына, — пахваліў ён унука. — Грыбы, здавалася, так самі да цябе і беглі. Дзівосы!..

Дзянісу толькі гэтага і не хапала, каб задраць нос.

— А ты хіба не ведаў, што з пэўнага часу ў мяне адкрыліся неверагодныя здольнасці?

— Першы раз чую. І што за здольнасці такія?

— Як зваліўся з дрэва, калі лазіў за катом, усё і пачалося. Я магу знайсці ўсё, што пажадаеш. Загадвай.

Дзядуля паціснуў плячыма:

— Ды ўсё быццам ёсць.

— Не, не ўсё! Не ўсё вынайдзена, не ўсе вынаходніцтвы запатэнтаваны. А грыбы як перабіраем мы? А?

— Рукамі... Вось гэтымі... працоўнымі... — дзядуля выцягнуў перад хлопчыкам рукі.

— Эх, старызна! Феадальны лад! А цяпер уяві, што дзень поўзаеш па лесе, потым сядзіш над імі, скурчыўшыся ў дугу, і, да слёз у вачах напружваючыся, перабіраеш... Але ўсё гэта можна пракруціць у лічаныя хвіліны. І каму патрэбныя такія грыбы пры такіх затратах працоўных рэсурсаў? Твайму ворагу! Уяўляю, як ён цешыцца! Ён проста танчыць ад радасці!.. А мы іх — за лічаныя хвіліны!..

— За лічаныя хвіліны?! — стары пашкроб за вухам.

Дзяніс пераканаўча працягваў:

— Запраста. Вось пральная машына. Засыпай сюды, дзядуля, грыбы...

— І як гэта я, стары пень, сам не здагадаўся? А ты, унук, — малайчына!

— Яшчэ б!

Дзядуля высыпаў грыбы з абодвух кошыкаў у пральную машыну.

— Залі вадой, і роўна праз тры хвіліны бярэш там чысценькія, акуратненькія грыбочкі. Без лісцяў, без іголак... І адразу на патэльню — оп!..

— Заліў.

— І націскай на кнопку.

— Націснуў!

Пральная машына злёгку набрала разгон, гула мерна, амаль бясшумна.

— А пакуль грыбы мыюцца, можна і яшчэ што-небудзь зрабіць. Не сядзець жа нам, дзядуля, склаўшы рукі?

— Сапраўды, — пагадзіўся дзядуля.

— А як зрабіць, напрыклад, каб вараныя ракі варушыліся, як жывыя? Не ведаеш?

— Вараныя? — дзядуля пацiснуў плячыма, зморшчыў, як перад гэтым і ўнук, лоб. — Не можа быць!

— Гэта ў цябе не можа. А ў мяне ўсё можа... У нас яшчэ дзве хвіліны ў запасе, і я табе распавяду. Са мной было. У школе конкурс абвясцілі ў нас... хто чым здзівіць. І што ты думаеш, дзед? Здзівіў хто каго чым? Правільна, адзін я.

— І... і як? Чым узяў публіку?

— Налавіў я перад гэтым у рацэ ракаў. Апусціў вядро з дзірачкамі каля самага берага, прывязаў да куста, каб ракі, загрузіўшыся, не адправіліся ў кругасветнае вандраванне, а да дна вядра пару бутэрбродаў прывязаў... Хлеб, дарэчы, трэба выкарыстоўваць белы, бо чорны яны не ядуць... І назаўтра раніцай вядро ракаў — як панесці. Зварыў я іх у школьнай сталоўцы і дэманструю на падносе. А члены журы раты разявілі: Суконкін, няўжо ты?

— Грыбы там не гатовы? — захваляваўся стары.

— Не спяшайся, дзядуля! У мяне спрацуе, калі трэба, своеасаблівы стоп-кран. Вось тут... — Дзяніс падзёўб пальцам каля цемя. — Ага, значыць... Суконкін, і як ты так умудрыўся... Ракі вараныя, а ўсе, як адзін, варушацца энергічна, як нашы хлопцы на дыскатэцы. Мне прысуджаюць галоўны прыз і просяць падзяліцца сакрэтам. А чаго тут такога сакрэтнага? Пад ніз я засунуў усяго аднаго жывога рака, чорнага, самага большага, вось ён і сам кешкаецца і іншых варушыць... Вымай грыбы і смаж, дзядуля! А хочаш, марынуй-салі!

Дзед і ўнук амаль разам паглядзелі ў пральную машыну, як толькі яна спынілася, і жахнуліся, бо ніякіх грыбоў там не было. Адна жыжка.

Дзядуля здзівіўся:

— А дзе грыбы?

— Зараз высветлім. — Дзяніс зачарпнуў коўшыкам брудную вадкасць. — А ты, дзядуля, іх засыпаў?

— Засыпаў. Пры табе ж...

Дзяніс кісла зморшчыўся:

— Значыць, такія грыбы. Іх і есці нельга ўжо было, падобна на тое. А значыцца, я выратаваў цябе, бабулю і сябе ад атручвання. З грыбамі жарты кепскія. Звычайна жартуюць адзін раз. Першы і апошні. Добрыя грыбы, колькі іх не круці на цэнтрыфузе, толькі прыгажэюць!..

— А бабулі ты гэта таксама будзеш казаць, як вернецца з агарода? — дзядуля прыняў сур'ёзны выгляд, пачухаў патыліцу.

— Для бабулі, так і быць, мы прыдумаем што-небудзь іншае. На тое мы і вынаходнікі з табой, дзядуля... Праўда ж?

І абодва засмяяліся. А што ім заставалася яшчэ рабіць?

● **Дынамік**

Магутнасць слабога вакалу — ці «Wartha»?

«Wartha» — «Паўстань», Екацярынбург, 2013, «Stygian Crypt Productions».

Каб чытача не бянтэжыла назва рэцэнзіі, скажу, што вакалістка мінскага метал-гурта «Wartha» Alice Anadiomena (Аліса Пятліцкая) ні ў чым не вінаватая, такую ролю адвялі: папіскваць у шквале суровага гроўлінгу і маторных рыфаў. Рабіла тое прафесійна, але пакінула калектыў разам з бубнаром Nikka. Хоць нейкі каментатар Terraasymmetry паспеў напісаць пра «Паўстань» на інтэрнэт-рэсурсе «RYM» (ад назвы «Rate Your Music» — «Зацані Сваю Музыку»): «Крыху плоскі, але дастаткова прыемны дэбют. Праўда, збольшага, рэліз, лічу, не дасягне поспеху, асабліва з-за клавішных і жаночага вакалу, што адмоўна запылілі жывёльную энергетыку гітар і бубнаў».

Гэта не адзіная ацэнка міжнароднай прэсай беларускага рэліза, выдадзенага ў Расіі, але менавіта яна патлумачыла мае ўражанні чалавека, які прагне і ад экстрым-музыкі сэнсу, не патанаючага ў агульным месіве. І жывых эмоцый.

Паўстань з народу нашага, Прарок,
Праяваў бураломных варажбіт,
І мудрым словам скінь з народу ўрок,
Якім быў век праз ворагаў спавіт.

Гэта вялікі Янка Купала 100 гадоў таму, якога мы не вучылі ў школе, але чулі з дзіцячых касетДанчыка. Цяпер чуюць і металёўцы. Але гаворка не пра настаўнікаў, а пра ўрачоў (не лекараў), чужынскіх махляроў, якія ўраклі магутную ліцвінскую цывілізацыю на калгаснае жабрацтва.

Дзіўна, калі фаны гурта «Wartha» выказваюць прэтэнзіі да сучаснай палітычнай пазіцыі гурта «Камаедзіца», а ці ж не пра адно спяваюць:

Прыгадай, ужо колькі разоў нашу гісторыю
Перапісвала рука здрадніка, — не злічыць...

Бо сучаснымі палітычнымі клішэ (фашыст, камуніст, нацыяналіст) можна прымусіць кусацца паміжсобку нават кроўных братоў-адзінадумцаў.

Але пра музыку. Не фанат модных аранжыровачных эксперыментаў, я ўсё ж дзеля параўнання паслухаў і блэк-метал гурта «Drygva» («Старажытная Беларусь»), дзе вакал прабірае больш за інструментал. Мо там ідэал стылю? Але не абміну прыклад іншага стаўлення да любога плёну. Базіс логікі ў тым, што пошук абнаўлення спрыяе жыццю, а прага застою — смерці. Шукаючы сэнс, не забывайце, што оперу пільныя

слухаюць з буклецікам у руках. Таму не дзіваць і такія рэцэнзіі на «Паўстань», як недзе ў Расіі 9.VIII.2011 (пачатак працы): «Блізіцца восень, і камбайнёры малоцяць ураджай. Гэтаксама малоцяць і свой дэбютнік героі беларускага андэграўнда — гурт “Wartha”, створаны ўлетку 2008. Спачатку афіцыйнай мовай лірыкі быў russian, але па запісе дзвюх дэмак у 2009 перайшлі на родную ім беларускую. І вось у спякотны жнівень 2011 вымалёўваюцца доўгачаканыя песні будучага альбома — “Майстра мечаў” і “Зорны шлях” (апошнюю гурт потым выключыць з рэліза). Гэты “намалот” стаў выдатным падарункам чакальнікам». І сярод водгукаў — галасы шчырых фанаў: «***Евгений Коваленко***: Ребята, круто))) Очень нравится))))»; «***Uauantl***: УХ... «Майстра мечаў» вообще башню сорвало, парни молодцы! Но где услышать больше?» Яны ж тады не чулі звышдынамічны «Гаспадар», выбуховы «Свет», маштабныя «Нашы землі», таямніча-фантастычны «Першы запавет» (дзе голас у Алісы прарэзаўся)!

Думкі рэцэнзентаў і фанаў не заўжды супадаюць. Калі трэйлер альбома прайшоў у «European Metal Channel», на «Ю-тубе» пісалі: ***Mark Jeffery Campayno***: Rock on!! Love this! ***destr369108***: Ништяк! ***11vered***: Sounds good! Thanks for sharing! ***Carlo—Valentini***: Eccellente!!!! ***Pavel Manбk***: Sounds good. Like it. ***NovaKaren1***: Cool !!!!! ***616Dave616:*** !No estбn mal!

Прыкметна, што саўнд хваляць замежнікі (розныя), якім не да прыжаванага вакалісткай сэнсу. Стыль, ясна, экстрэмальны, але той жа «Ю-туб» пра баснійскую металістку Sladjana Filipovič на «European Metal Channel» проста калагаваў (кіпеў): «Ova djevojka čudo pravi u Mac Tire pub-u. Lijepa djevojka, pa joљ i talentovana. Savrљeno... :)».

А Аліса? Плённая спроба блэк-металу не змусіць рамансы спяваць пад гітару, бо сербскі музыказнаўца Марко Мірановіч заявіў на «Metal Sound» (ТВ-шоу тэлеканала MTC у Сербіі: “WARTHA” — рэальна беларускі гурт, які сапраўды дзівіць дагэтуль нечаканым саўндам, самімі падыходамі да метал-музыкі. Усё ў альбоме гучыць вельмі прафесійна, ад гітарных рыфаў да агульнага шарму. Асабліва адметная схільнасць “WARTHA” не быць сляпым паслядоўнікам фольк-метал эксперыментаў сваіх суседзяў з Расіі, яны стварылі ўласны стыль, ёсць што прапанаваць і патэнцыя для таго. Праз адчуванне ў гэтай музыцы традыцыйных уплываў іхняй уласнай культуры і звыклых метал-традыцый, можна было б тут маркіраваць стыль як сінтэз паганскага і эпічнага folk-metal. Фанам канкрэтных стыляў давядзецца падкарэктаваць пад іхні саўнд свае густы. Альбомам “Paŭstań” “WARTHA” пераканаўча давяла свой патэнцыял і энергію, робячы гук больш сур’ёзным у параўнанні з заходнімі калегамі. І дорачы ўсім нам прагу ведаць, што будзе з гуртом далей».

Як кажуць самі, «цяпер працуем над наступным рэлізам з рабочай назваю “Azure lakes”. Там будзе ўсё павольна, сонна ды непазбежна», а пра дэбют аджартаваліся: «1 сакавіка 2013 выдалі LP на тэму пнёў, ідалаў ды ваўкалакаў».

Сучасны склад розніцца ад альбомнага: Зміцер Пінчук (бас-гітара, у 2008—10 быў Leming), Ян Мачульскі (гітара ад 2011, пісаў асобны сінгл «Зорны шлях»), Генадзь Харытонаў (клавішныя, з 2010), Knyaz Perepelok (вакал). Быў флейтыст Алекс і бубнар Nikka, але замена не згадваецца.

Назву сабе яны абралі настолькі беларускую, што палякі адгукваюцца (маюць мястэчка Wartha Frankenberg), і немцы, у якіх назва Wartha ў частках Айзэнаху ды Саксоніі. Затое для нас гэта не толькі Ахова (Варта Вежы Багоў), але і вышэйшая адзнака: Варта — значыць трэба. Цяжка прадбачыць, што будзе ў «Azure lakes», але краіне азёр пэўна не здрадзяць, дык пагодзімся з Марко Міpановічам наконт прагі чакання.

Вітаўт ***МАРТЫНЕНКА***, *музычны крытык*

● **Люстэрка**

Пажыральнікі часу і ты

Дружа! У амерыканцаў ёсць прымаўка: time is money (час — гэта грошы). Грошай табе заўсёды не хапае, так? Паспрабую даць табе некалькі парад. Для пачатку вазьмі паперку і занатуй, колькі часу ты на што траціў. Да прыкладу: сон — 8 гадзін, школа — 6 гадзін 30 хвілін, хатняе заданне — 15 хвілін, чытанне «Бярозкі» — 15 хвілін, сядзенне ў кантакціку — 9 гадзін. Занатоўвай цэлы тыдзень. Потым перачытай. Генрых Альтшулер пісаў, што калі ён праз тыдзень прасіў паказаць такую паперку, ні адзін чалавек яму не паказаў. Усім было сорамна. Табе таксама стала сорамна? Пазнач якімі-небудзь знакамі, якія працэсы жыццёва неабходны (напрыклад, сон і ежа), якія прыносяць табе карысць, якія — толькі задавальненне, а якія не прыносяць нічога. Ад апошніх трэба па магчымасці пазбаўляцца, а астатнія выконваць у такім парадку: спярша неабходныя, пасля карысныя, а тады ўжо — прыемныя. Гэты парадак не заўсёды можна вытрымаць, бо некаторыя падзеі маюць прывязку да пэўнага часу (напрыклад, паход у тэатр або на дзень народзін), некаторыя справы можна рабіць толькі ўдзень, а некаторыя — у любы час, але абавязкова штодня. Улічвай такія рэчы загадзя і крыху ссоўвай астатні графік. Гэта таксама нескладана.

Наступныя два сакрэты. Па-першае, чаргуй віды дзейнасці. Калі мазгі закіпаюць над матэматыкай, зрабі паўзу, вазьмі ровар і гадзінку пакатайся. Мазгі адпачнуць, а цягліцы папрацуюць. Па-другое, некаторыя дзеянні можна выконваць у фонавым рэжыме. Напрыклад, сядзець у кантакціку лепш у паўзах паміж іншымі дзеямі — на перапынках, у транспарце, у чарзе. Далей. Ёсць так званыя дзеянні-хранафагі (пажыральнікі часу). Хранафагам можа быць, напрыклад, шопінг, інтэрнэт, камп’ютарная гульня. Лепшы спосаб кантраляваць хранафаг — рабіць яго перад нейкай справай, якую ты не можаш перанесці (што да анлайнавых гульняў, то тут найлепей, калі ты наогул у іх не гуляеш). Каб не спазняцца, вазьмі час, калі табе трэба быць на месцы, і аднімі ад яго час, патрэбны на дарогу і на зборы. Ты зразумееш, у колькі табе трэба ўсё кінуць і пачаць збірацца. Напрыклад, я дамовіўся сустрэцца ў 18:00 на плошчы Якуба Коласа. Аднімаем ад 18:00 дзве станцыі метро (па 2 хвіліны), чаканне цягніка (яшчэ 3), перасадку (5 хвілін — гэта гадзіна пік, будуць заторы), чатыры станцыі па другой лініі (2 хвіліны на кожную), 4 прыпынкі трамвая (таксама па 2 хвіліны)... хто заўважыў, на што я забыўся?

Складана? Калі словамі тлумачыць, то складана. Калі самому рабіць, то не! Я раней мог спазніцца на гадзіну, прытым, што нічога асаблівага не рабіў. Цяпер я прыходжу хвіліна ў хвіліну.

Такім чынам, маем некалькі прыёмаў:
— таблічку трат часу,
— парадак «неабходнае — карыснае — прыемнае»,
— чаргаванне відаў дзейнасці,
— карыстанне фонавым рэжымам,
— барацьбу з хранафагамі,
— спосаб не спазняцца.

Віктар ЛУПАСІН